

Verslag 2021

Het Genootschap

De vereniging, die is opgericht in 1900, stelt zich ten doel de kennis en de belangstelling van het verleden en het heden van Amsterdam te bevorderen. Tot de doelstelling wordt uitdrukkelijk ook de bescherming van het gebouwde erfgoed van de stad gerekend. Het Genootschap streeft niet na winst te maken.

De vereniging geeft in de regel vier maal per jaar een tijdschrift uit en één maal per jaar het Jaarboek, met studies over de stad en haar bewoners. De hoofdredactie is sinds 1 januari 2019 in handen van Patricia van Ulzen. Zij was vanaf de tweede helft van 2019 tevens eindredacteur, maar sinds 1 april 2022 wordt die functie vervuld door Renate Meijer. De uitgever is Virtùmedia.

Het Genootschap organiseert ook excursies en lezingen. Dit jaar werd er vanwege de pandemie een aantal activiteiten afgelast en werd een van de lezingen digitaal gegeven.

Bestuur

Het bestuur bestond in 2021 uit de volgende leden:

- Gert Eijkelboom (voorzitter tot de Algemene Ledenvergadering van 18 september 2021)
- Clé Lesger (bestuurslid tot de Algemene Ledenvergadering van 18 september 2021)
- Emmy Ferbeek (voorzitter vanaf de ledenvergadering van 17 november 2021)
- Wim Berkelmans (penningmeester vanaf de ledenvergadering van 18 september 2021)
- Rutger Siemeling (eerste secretaris en vice-voorzitter)
- Ranjith Jayasena (tweede secretaris)
- Frank Vianen (penningmeester tot de ledenvergadering van 18 september 2021)
- Marijke de Groot (bestuurslid)
- Marianna van der Zwaag (bestuurslid)
- Dos Elshout (bestuurslid vanaf de ledenvergadering van 18 september 2021)

In 2021 hebben we dus afscheid genomen van Gert Eijkelboom en Clé Lesger.

Een rode draad tijdens de bestuursperiode van Gert was het beter (digitaal) toegankelijk maken van de publicaties van Amstelodamum. In 2018 werden daarvoor, in samenwerking met het Stadsarchief, de eerste stappen gezet en inmiddels zijn de jaargangen 1900 t/m 2016 via de website van de vereniging toegankelijk gemaakt. Gert was ook de motor achter het verder optimaliseren van de website van de vereniging. Jarenlang was hij bestuurslid en de laatste jaren van zijn bestuursperiode trad hij op als voorzitter, hij volgde daarmee Jan Boomgaard op. Tijdens zijn hele bestuursperiode publiceerde Gert over gebouwen in Amsterdam, en dat doet hij nog steeds: op dit moment werkt hij mee aan het aankomende jaarboek over de Nieuwe Kerk.

Voor Clé was het positioneren van Amstelodamum, van wetenschap tot het grote publiek, de rode draad in zijn bestuursperiode. Zo werden UvA-studentenprojecten geïnitieerd, verzorgde hij de programmering van de november lezingen in Spui25 en later het Stadsarchief, waarbij de drukbezochte lezingenreeks over de oudste geschiedenis van Amsterdam uiteindelijk de basis vormde voor het jaarboek 2017 'Oeroud Amsterdam', waarvan hij samen met Jan Boomgaard gastredacteur was.

De bestuursleden hebben verschillende achtergronden. De interesse voor (de geschiedenis van) Amsterdam is de gemene deler.

Algemeen

Het bestuur vergadert gemiddeld zes keer per jaar. Afgezien van de publicaties van de vereniging – het tijdschrift en het Jaarboek – waarvoor de redactie inhoudelijk verantwoordelijk is, waren in 2021 regelmatig terugkerende onderwerpen tijdens de vergaderingen: digitalisering en website, fondsenwerving en financiën, de activiteiten, excursies en werving van nieuwe leden. Het bestuur werkt samen met o.a. het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en de Amsterdam Cultuur-Historische Vereniging, waarbij leden over en weer aan activiteiten kunnen deelnemen.

Ledenbestand

Dankzij de actie in Het Parool, waarbij nieuwe leden een aantrekkelijk introductie-aanbod kregen, was het aantal leden in januari 2021 gestegen tot 918.

Veel van deze nieuwe leden hebben hun lidmaatschap echter niet verlengd. Het aantal leden in december 2021 was 791.

Financiën en fondsenwerving

We hebben het jaar 2021 afgesloten met een positief resultaat van € 5.639,=. Dat is ruim meer dan verwacht. Daar zijn twee redenen voor aan te wijzen. Ten eerste valt de totale contributie in 2021 beduidend hoger uit dan de contributie in 2020. De betalingen van de contributie ontvangen wij verspreid over het jaar en worden geboekt op het moment van betalen. Door late facturatie in de maand januari 2021 in plaats van december 2020 hebben we veel contributie ontvangen in januari 2021 in plaats van december 2020, zodat deze inkomsten terecht zijn gekomen in het boekjaar 2021 in plaats van 2020.

Ten tweede hebben we van meer dan honderd leden een extra gift ontvangen, boven op het bedrag voor de jaarlijkse contributie. Dat heeft geleid tot een totaal van € 3.807,= aan giften, een prachtig bedrag waar we in 2022 een goede bestemming aan gaan geven.

Voor het jaarboek 2021 hebben we subsidies ontvangen van: de Stichting Pieter Haverkorn van Rijsewijk, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Stichting Gifted Art, het Jaap Harten Fonds en het De Gijselaar Hintzenfonds. Het totaal aan subsidies voor het jaarboek bedraagt € 10.491,=. We zijn zeer erkentelijk voor deze bijdrages, zonder welke de productie van een jaarboek zoals dat over de Panorama's niet mogelijk is.

Heisessie 7 april 2021

Op 7 april 2021 is er voor de tweede keer een zogenaamde 'heisessie' georganiseerd, een brainstorm over langetermijndoelen voor Amstelodamum. Deze sessie was een vervolg op een eerste sessie in 2020. Toen waren alleen de bestuursleden en de hoofdredacteur aanwezig, dit keer waren behalve het bestuur ook alle redactieleden uitgenodigd. De locatie was opnieuw de Oosterkerk.

Op 7 april 2021 werd gesproken over de langetermijndoelen. Daaruit kwamen goede ideeën en aandachtspunten naar voren voor de toekomst, met name op het terrein van promotie en ledenwerving. De bestuurswisselingen hebben echter in de tweede helft van het jaar veel aandacht gevraagd; in 2022 worden de ideeën daarom verder uitgewerkt.

Redactioneel jaarverslag 2021

De variatie aan artikelen en auteurs in ons tijdschrift *Amstelodamum* was groot in 2021. Er schreven zowel (oud)hoogleraren in *Amstelodamum* als beginnende onderzoekers. De onderwerpen liepen uiteen van traditionele *Amstelodamum*-onderwerpen zoals de identificatie van de personen op een portret van Rembrandt tot het verslag van een Amsterdams congres over criminele antropologie.

Ook de auteurs van 'Het Amsterdam van', een persoonlijke reflectie op de stad, deden dat vanuit verschillende perspectieven en achtergronden. Ieder nummer, behalve nummer 1, bevatte een 'Amsterdamse notitie', een opiniërend stuk over een actueel onderwerp. In elk nummer werden tientallen korte boeksignalen gepubliceerd, geschreven door hoofdredacteur, eindredacteur en vrijwilliger Sabine Gieben, maar ook elf meer uitgebreide boekbesprekingen, geschreven door verschillende experts, onder wie leden van de eigen redactie. Zie hieronder voor een gedetailleerd overzicht van de inhoud van de tijdschriften in 2021.

De slagkracht van de redactie is enorm verbeterd door de terugkeer van een eindredacteur voor de tijdschriften. Renate Meijer, toevallig een nazaat van een van de oprichters van Het Genootschap Amstelodamum, was bereid die taak op zich te nemen. Zij is tevens assistent-hoofdredacteur en nam zo nodig de taken van hoofdredacteur Patricia van Ulzen waar. Renate Meijer koos voor een freelance bestaan na een aanstelling van meer dan dertien jaar als educatief medewerker bij het Rijksmuseum. Bestuur en redactie zijn blij dat zij haar kennis en ervaring in dienst wil stellen van Amstelodamum.

Het jaarboek was in 2021 gewijd aan de geschiedenis van panorama's en het Panoramagebouw in Amsterdam. De twee auteurs, Sylvia Alting van Geusau en Ester Wouthuysen, konden hun jarenlange onderzoek naar dit onderwerp eindelijk publiceren in het door Gijs Sierman aantrekkelijk vormgegeven, rijk geïllustreerde boek met als titel *Kunstzinnig vermaak in Amsterdam. Het Panoramagebouw in de Plantage, 1880-1935*. Recensies van het boek verschenen tot nu toe in *Argus* 5, nr. 115, 24 nov. 2021 en *Ons Amsterdam* van november 2021.

De productie van het jaarboek 2022 is in 2021 gestart. Het onderwerp is de oogst van het project Alle Amsterdamse Akten, de digitale ontsluiting van het archief van de Amsterdamse notarissen. Onderzoeker en veelgebruiker Maarten Hell treedt op als gastredacteur en er is nauwe samenwerking met het Stadsarchief. Er werken maar liefst negentien auteurs mee aan dit boek.

Voor 2025, het jaar waarin gevierd wordt dat Amsterdam 750 jaar bestaat, wordt gewerkt aan een plan voor een jaarboek met aandacht voor groepen in de stedelijke samenleving die tot nu toe in de geschiedenis onderbelicht zijn gebleven. En er wordt onderzocht of in aanloop naar dit jubileumjaar een podcast over de geschiedenis van Amsterdam geproduceerd kan worden.

Amsterdam Erfgoed Overleg

Amstelodamum maakt deel uit van het Amsterdam Erfgoed Overleg (AEO) - een contactgroep van de Amsterdamse erfgoedverenigingen. Het AEO is geen formeel besluitvormend en/of adviserend orgaan aan bijvoorbeeld de gemeente, en beschikt evenmin over een budget of secretariaatsondersteuning. Het AEO is een platform waar organisaties elkaar op de hoogte brengen en houden van lopende kwesties, kennis uitwisselen en gezamenlijke initiatieven ontplooiën, zoals acties voor behoud van erfgoed en raadsadressen.

Per oktober vond er een voorzitterswissel plaats: Rogier Noyon werd onafhankelijk voorzitter (was al drie jaar lid van het AEO namens de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad), en nam de functie over van Gert Eijkelboom, die zijn voorzitterschap van Amstelodamum neerlegde. Veelal vonden de bijeenkomsten plaats per zoom, maar zodra het weer kon, vergaderde het AEO in de Amstelkerk. Belangrijk item afgelopen jaar was de ontmoeting met wethouder Kunst en Cultuur, Touria Meliani: afgesproken werd dat er intensiever overleg gaat plaatsvinden, met regulier contact. Een ander dossier is de – grondige – renovatie en verbouwing van het Amsterdam Museum.

Activiteiten 2021

Onderstaande opsomming geeft een overzicht van de activiteiten van de vereniging in 2021.

Lezing Graaf en Modderwerk. Een archeologische stadsgeschiedenis van Amsterdam

Zaterdag 16 januari gaf Ranjith Jayasena, stadsarcheoloog en bestuurslid van Amstelodamum, een digitale lezing over zijn gelijknamige dissertatie (waarvan inmiddels de tweede druk is verschenen).

Lezing De zwarte dood: hoe ging men om met de dodelijkste epidemie ooit?

Zaterdag 27 februari gaf Claire Weeda, universitair docent geschiedenis aan de Universiteit Leiden, een digitale lezing over de maatregelen tegen de heftige pestuitbraken in de 15^e en 16^e eeuw.

Vaartocht over de Amstel

Zaterdag 28 augustus konden de leden van Amstelodamum na vele maanden weer gezamenlijk op stap. Wendeline Dijkman (de Gebouwendigs) organiseerde ook dit jaar een afwisselende en interessante vaartocht met veel aandacht voor eigentijdse architectuur. De belangstelling was groot en op 4 september werd een tweede vaartocht gehouden.

Algemene Ledenvergadering en Lezing 'Een familieportret met een slavernijverleden: archiefonderzoek in coronatijd'

Zaterdag 18 september gaf Henk van Nierop, emeritus hoogleraar Nieuwe Geschiedenis aan de UvA, een lezing over zijn speurtocht naar aanleiding van het onderzoek dat hij verrichtte naar een familieportret. Het artikel hierover verscheen in *Amstelodamum 2* (2021). Het portret is inmiddels te zien in de nieuwe opstelling van het – tijdelijke – Amsterdam Museum aan de Amstel.

Stadswandeling Amsterdam-Oost. De annexatie van de Watergraafsmeer

Zaterdag 2 oktober nam kunsthistoricus Arjan Vader ons tijdens een wandeltocht mee op verkenning naar sporen van de annexatie van de Watergraafsmeer in 1921.

Excursie grafzerken in de Waalse Kerk

Zaterdag 23 oktober leidde onze oud-voorzitter Willem van Bennekom ons, na een inleiding in de consistoriekamer, rond langs de grafzerken in de Waalse Kerk.

Lezing 'Voorzichtig manoeuvreren'. De bezettingsgeschiedenis van het Genootschap Amstelodamum 1940-1945

Dinsdagmiddag 23 november gaf Willem van Bennekom een lezing over het door hem geschreven gelijknamige jaarboek (2020) op uitnodiging van de Amsterdam Cultuurhistorische Vereniging, samenwerkingspartner van Amstelodamum.

Boekpresentatie Kunstzinnig vermaak in Amsterdam. Het Panoramagebouw in de Plantage 1880-1935

Vrijdag 26 november werd het jaarboek 2021 gepresenteerd in het auditorium van het Rijksmuseum met een symposium. Sprekers waren onder meer de auteurs Sylvia L. Alting van Geusau en Ester L. Wouthuysen. De middag werd georganiseerd in samenwerking met het Rijksmuseum. Vanwege de Coronamaatregelen werd de borrel afgelast.

Het bestuur hoopt op een mooi verenigingsjaar in 2022!

Namens het bestuur, Rutger Siemeling

April 2022

Bijlage: Inhoud jaargang 108 (2021) Amstelodamum

1-2021

- Het Amsterdam van Won Yip
- *Frans Grijzenhout*: Op zoek naar een overbeet, een stevige kin en een mopsneus. Het portret van een onbekende kunstenaar door Adriaan de Lelie (1755-1820)
- *Bart Reuvekamp*: Hoe welvarend waren Amsterdammers in 1585? Belastingadministratie als demografische bron
- David Geneste: De Rijks-kweekschool voor Vroedvrouwen in Amsterdam Een voorbeeld van laat-negentiende-eeuwse wetenschapsgotiek?
- Gabri van Tussenbroek: De oorsprong van de Amsterdamse kademuren
- Recensies Boeken: Nina Geerdink: Ronny Spaans, *Dangerous Drugs. The Self-Presentation of the Merchant-Poet Joannes Six van Chandelier (1620-1695)*, reeks *Amsterdam Studies in the Golden Age*. Amsterdam University Press, Amsterdam 2020; Pauline Micheels: Harrie van Wijnen, *De geldjas van Max Nord. Verzwegen verhalen uit het verzet*, Balans, Amsterdam 2020; Arjan Vader: Max Put (tekst) en Pim van Schaik (fotografie), *Art Nouveau in Amsterdam 1895-1910*, Stokerkade, Amsterdam 2020
- Nieuwe publicaties De keuze van Amstelodamum

2-2021

- Het Amsterdam van Xandra Schutte
- *Henk van Nierop*: Familieportret in zwart-wit. De familie Willeumier en de plantage Cortenduur in Suriname (1715-1829)*Dennis de Kool en Stan Braam*: De marmeren amoretten van Herengracht 468
- *Marleen Puyenbroek*: Gezworen schatsters. Vakvrouwen in zeventiende-eeuws Amsterdam
- *Pao Lien Djie*: Burgerparticipatie boven alles? (Amsterdamse notitie – opinie en actualiteit)
- Recensies Boeken: Margriet de Roever: J.A.A.M. Biemans, *Boeken voor de geleerde burgerij. De stadsbibliotheek van Amsterdam tot 1632*. Vantilt, Amsterdam, 2019; Caroline Drieënhuizen: Pepijn Brandon e.a. (red.), *De slavernij in Oost en West. Het Amsterdam-onderzoek*. Unieboek / Het Spectrum, Amsterdam, 2020; Jaap Geraerts: Caroline Lenarduzzi, *Katholiek in de Republiek. De belevingswereld van een religieuze minderheid 1570-1750*, Uitgeverij Vantilt, Nijmegen 2019
- Nieuwe publicaties De keuze van Amstelodamum

3-2021

- Het Amsterdam van Ronald Ockhuysen
- *Ruud Lambour*: Rembrandt en het echtpaar Bruyningh-Moutmaker. Het dubbelportret uit 1632/33 in het licht van doopsgezinde bronnen
- *Erik Schmitz*: Gerard Willem Schimmel (1856-1926) en zijn plan uit 1887 voor een brug over het IJ
- *Aimée Albers*: Bloedbroederschap tussen buurtbewoners en architecten. Stadsvernieuwing in de Nieuwmarktbuurt, 1970-1990*Margriet Hoogvliet*: Op reis door ruimte en tijd met de Amsterdam Time Machine (Amsterdamse notitie – opinie en actualiteit)
- Recensies Boeken: Kees Verkerk: Ranjith Jayasena, Graaf- en modderwerk. Een archeologische stadsgeschiedenis van Amsterdam, Uitgeverij Matrij, Utrecht 2020; Thijs

Boers: Coert Peter Krabbe, *Huizen van fortuin. Wooncultuur aan de Amsterdamse grachten 1860-1920*, Stokerkade, Amsterdam 2020

- Nieuwe publicaties De keuze van Amstelodamum

4-2021

- Het Amsterdam van Vera Amende
- *Willem-Jan van Grondelle en Els Vermij*: Frans Wijntjes, bevlogen pleitbezorger voor werkinrichtingen voor Amsterdamse armen en behoeftigen in de Bataafs-Franse tijd
- *Maurice van Lieshout*: Wetenschappelijke controverses over criminelen en homoseksuelen. Het vijfde Internationale Congres voor Criminele Antropologie in Amsterdam, 1901
- *Patricia van Ulzen*: Hoe de kunst van Haringa en Olijve verscheen en verdween in Banne ii De geschiedenis van een gemeentelijke kunstopdracht in Amsterdam-Noord
- *Willem van Bennekom*: Een pijnlijk dossier (Amsterdamse notitie – opinie en actualiteit)
- Recensies Boeken: Ellinoor Bergvelt: Anna Rademakers, *Moederstad en vaderland. Nationale identiteit en lokale trots in de schilderswereld van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1839)*, Hilversum, Verloren, 2020; Marc Dierikx, Bram Elsenaar, *Onder de vleugels van Göttingen. Het Nationaal Luchtvaartlaboratorium in de Tweede Wereldoorlog*, Aspekt, Soesterberg 2020; Susan Hogervorst: Wim de Wagt, *Vijfhonderd meter namen. De Holocaust en de pijn van de herinnering*, Boom, Amsterdam 2021
- Nieuwe publicaties De keuze van Amstelodamum